

LUTHERSK KIRKETIDENDE

INNHold

Et kristent samfunn / Guds menighet er jordens største under / Diaspora & communio / Fra bokfronten / Fra bispedømmerådene og Kirke departementet

SØNDAGSTEKSTEN

- 3. søndag etter påske – Sjur Isaksen
- 4. søndag etter påske – Astrid Sætrang Morvik
- 5. søndag etter påske – Ernst-Modest Herdieckerhoff
- 17. mai – Kjell A. Skarseterhagen

Er det mulig, eller ønskelig å utforme et kristent samfunn?

Et kristent samfunn

Denne våren har det vært ført flere mediedebatter om sammenblanding av religion og politikk, noe som allerede har vært tematisert i dette tidsskrift. Særlig har det handlet om forbud mot hijab, om sammenblanding av misjon og u-hjelp, og hvorvidt KrF-leder Dagfinn Høybråten's private meninger i religiøse

spørsmål har offentlig interesse. Kristelig Folkeparti bygger opprinnelig på visjonen om det kristne samfunn, men spørsmålet er om vi fremdeles deler denne visjon. Er det mulig, eller ønskelig å utforme et kristent samfunn?

I 1939, etter fremveksten av de totalitære stater i Sovjetunionen, Tyskland og Italia,

holdt forfatteren T.S.Eliot en forelesningsserie i Cambridge over *The Idea of a Christian Society*. Han mente det ville være mulig for en gruppe kristne, selv som en minoritet, å gi demokratiet et formål og et innhold, uten den forfølgelse og intoleranse som kjennetegnet de totalitære stater. Dette ble snart en aktuell problemstilling for Norge. Høsten 1940 hadde den norske kongen og regjeringen flyktet og Stortinget var satt ut av spill. Det utviklet seg en stadig større ideologisk konflikt mellom kirken og okkupasjonsmakten. I løpet av 1941 påtalte biskopene flere ganger det nazistiske styrets rettskrenkelser og brudd på folkeretten. I et brev til Kirkedepartementet - *Om Kirkens orden* - fastholdt de ut fra bekjennelsen at kirkens åndelige autoritet ikke kunne utledes eller begrenses av statsmakten. Den 1. februar 1942 ble Quisling innsatt som ministerpresident. Nye lover fastslo at alle barn skulle gjøre tjeneste i ungdomsfylkingen til NS, mens alle lærere måtte være medlem av det nazistiske Norges Lærersamband. Det var den tradisjonelle forbindelse mellom skolen og kirken som nå førte til aksjon. Den nye stat ville nå ta over den ideologiske oppdragelse av landets ungdom, og den brøt da både med foreldreretten og med kirkens plikt til å oppdra de døpte i den evangelisk-lutherske tro. Som følge av dette la samtlige biskoper ned sine embeter den 24. februar 1942. Det var kun den statlige del av embetet de la ned, da ingen kunne ta fra dem den 'åndelige gjerning og myndighet' som var gitt dem ved ordinasjonen, og som var deres 'med Gud og med rette'. Under gudstjenesten 1. påskedag 1942 nedla nesten alle prester i Den norske kirke den statlige del av sine embeter etter å ha lest opp bekjennelsesdokumentet *Kirkens Grunn*, som var utarbeidet av Kristent Samråd. Dokumentet handler blant annet om foreldrenes og kirkens rett i barneoppdragelsen, om de kristnes og kirkens forhold til stat og øvrighet, og om statskirken. Embetsnedleggelsen førte til arrestasjoner av en rekke prester og organisasjonsledere.

Da freden kom var optimismen stor i kirken, nå skulle gjenreisningen av samfunnet ta

til. I 1945 stiftes Institutt for Kristen Oppseding (IKO) og den kristne dagsavisen Vårt Land. Mange så for seg en ny vår for Norge som et kristent samfunn. Erfaringene under krigen hadde ikke rokket ved statskirkeordningen. Målet ble nedfelt i de politiske partiers fellesprogram: den Norske kirke skulle bevares som statskirke, og innenfor denne ramme gis organer som var tilfredsstillende for det kirkelige liv. Men den positive holdning som kirken ble møtt med under krigen stakk ikke så dypt. Tvert i mot var flere ledende politikere redde for at kirken skulle utnytte den stemningsbølge den hadde ridd på under krigen. I forbindelse med Kirkeordningsnemndas arbeid uttalte AP-representant Håkon

Johnson at han hadde lite sans for den smak for makt og innflytelse som mange høye geistlige hadde fått under okkupasjonen.

At T.S.Eliots *Idea of a Christian Society* kunne ble en visjon, viser tittelen på den bok Arthur Munby skrev 25 år senere: *The Idea of a Secular Society*. Munby utfordret kristne til å glemme drømmen om den kristne stat, og i stedet kjempe for det sekulære samfunn. Det moderne samfunn må være pluralistisk og tolerant, hevdet Munby, uten offisielle forbilder eller idealer. Bare slik vil mennesker med ulike meninger og livssyn kunne arbeide sammen. Munby var utvilsomt for optimistisk i sin tiltro til teknologiens evne til å løse verdens problemer. Men han har rett i at det finnes fordeler ved den sekulære samfunnsmodell. Problemet er at vi som kristne lettere ser disse fordelene når vi tester det ut på land med muslimsk eller hinduistisk statsreligion. Etter 1948 har India definert seg selv som sekulær stat. I realiteten innebar sekulariseringen av India en fortsettelse av det arbeid misjonærene hadde begynt. De hadde bekjempet kastesystemet, tempelprostitusjon og enkebrenning, og arbeidet for økt utdanning og opplysning, samt bruk av moderne medisin i stedet for magi. Slik var kristne misjonærer i Asia og Afrika viktige pådrivere for sekulariseringen, om man her med sekularisering forstår det å løse deler av samfunnslivet fra dets religiøse referanseramme. De første kristne hadde en

Det er avgjørende at kristne overskrider privatiseringens trygge grenser og blir aktive i det offentlige rom

sekulariserende effekt i Romerriket, da de samtidig ville være lydige mot staten i dennesidige, politiske spørsmål, men uten å anerkjenne statens religiøse overbygning. De kristne ble av romerne kalt «ateister», fordi de verken ville ofre til gudene eller til keiseren.

Hva skal da kristne gjøre i dagens norske samfunn? I alle fall ikke arbeide for å gjeninnføre det kristne enhetssamfunnet. Men vi har et ansvar for å fremme kristne verdier i samfunnet. Det innebærer ikke at man skal tenke totalitært, og påtvinge ikke-kristne våre kristne verdier og normer. Men vi skal heller ikke la oss henvise til den private sfære. Vi skal kjempe åpent i samfunnet for de verdier vi tror på. Kirken må gjenreise den bibelske helhetsforståelsen av livet, at kristentroen omfatter hele mennesket, både forstanden og følelsene, både sjelen og kroppen, både søndag og hverdag. Troen må vise seg i hverdagens offentlighet. Den kristne kirke må fremstå som et alternativ til den materialistiske, sekulære kultur, men også som et alternativ til den allmennreligiøse, antroposentriske kultur. På tross av den kristne kulturarv, er ikke folke meningen i Norge uten videre preget av kristendommen. Vi vil trolig se et stadig sterkere sprik mellom allmenn moral og kristen moral. Da er fristelsen stor til å følge flertallsmoralen

i det offentlige rom, og reservere sin kristne overbevisning til det private rom. Men kristendom er ingen privatsak. Det er avgjørende at kristne overskrider privatiseringens trygge grenser og blir aktive i det offentlige rom, og gjerne offentlig taltaler den politiske og meningsdannende opinion. Nettopp dette uredde vitnesbyrd (*martyria*) finner vi i den eldste kirke og i mange kirker under totalitære regimer – slik vi faktisk fant det også i Norge under krigen. Den rådende ideologi må konfronteres med Guds ord, og den tolerante pluralisme må utfordres av Kristi krav om å være Sannheten og den eneste vei til frelse. Kirken skal utfordre makter og myndigheter, myter og verdensbilder, selv om dette skulle innebære konflikt og avvisning. En privat frelsesreligion som ikke utfordrer den offentlige ideologi, ville være ufarlig, og derfor fullkomment trygg i Romerriket. Det vil den også være i dagens Norge.

VIDAR L. HAANES
Vidar.L.Haanes@mf.no

«Guds menighet er jordens største under»

AV LEIF JØRN HVIDSTEN (prest/rådgiver) OG ARNE BAKKEN (pilegrimsprest), HAMAR

Temanummeret: «MENIGHET I BEVEGELSE – Hva vil det si å være en misjonerende menighet i dag?» (1/2004) etterlot hos oss en del spørsmål som vi tillater oss å stille. Når man skal beskrive både historien og nåtiden mht misjonens plass i DnK, er det viktig at alle som arbeider og ønsker å høre hjemme i kirken, kan kjenne seg igjen i beskrivelsen.

Tore Laugerud hevder at «*begrepene misjon og folkekirke står i betydelig historisk spenningsforhold til hverandre i vår kirke*». Hva mener man da med 'misjon' og hva legger man da i begrepet 'folkekirke'? Er ikke en slik påstand en fornærmelse mot de mange tidligere og nåværende misjonsvenner som er hjemmehørende i det mange vil kalle en folkekirkenighet og samtidig er med i bygdas misjonsforening uten at de opplever det som spenningsfylt i det hele tatt? De eldste misjonsorganisasjoner i vårt land oppsto da nettopp i datidens «folkekirke».

Når han videre hevder at prosjektet «Menighet i bevegelse» ønsker «*et sterkt fokus på den lokale menighet og dens selvforståelse og en ny situasjonsbeskrivelse*» så blir det uavklart i fortsettelsen hvem som omfattes av begrepet *den lokale menighet*. Og enda mer uklart er det hvem som bestemmer dens *selvforståelse* og hvem som kan og er skikket til å redegjøre for en *situasjonsbeskrivelse* som gjelder den enkelte menighet som helhet. Det er for tiden menigheter i DnK som opplever økning i antall dåp, konfirmanntilstrømming og gudstjenestetilslutning. De vil neppe kjenne seg igjen når Knud Jørgensen i sin artikkel sier at vi som kirke «*befinner oss i en ørkentilstand*». Og vi må spørre: Hvem i menigheten omfattes av begrepet «nye» når man i nåværende fase i prosjek-

tet utfordrer menigheter og andre med spørsmålet: «*Hva gjøres i deres menighet for å nå ut til nye (vår understrekning), lokalt og globalt?*» Hvem er det som definerer de «nye» i en menighet?. Når vi døper sier vi: «Menigheten tar i dag i mot NN ...» Vi kan ikke da etter noen år komme og si at NN er velkommen som «ny» inn i menighetsfellesskapet. Ut fra en slik tenkning kan dåpen lett forstås som en punktuell handling som ingen verdi har dersom de ikke er med «aktivt». Overser vi da også både Guds handling i dåpen og hverdagslivets betydning for troens liv og utvikling? Vår erfaring er at mange døpte i vår kirke er meget våre på om de og deres liv/tro blir tatt på alvor eller om de er noen det skal «gjøres noe med».

Vi ønsker en noe større ydmykhet for at det norske kirkelandskap er mer variert og at veier til tro og tilhørighet i kirken er mange flere enn det som hevdes i artiklene i nevnte nummer. Om Laugerud riktig nok sier at prosjektet Menighet i bevegelse «*ikke ønsker å fremme bestemte oppskrifter og modeller*», så opplever vi likevel at det er en meget tradisjonell måte å tenke kjernemenighet som ligger til grunn for prosjektet. At Lesslie Newbiggin er en av hovedinspiratorene for prosjektet, forsterker det inntrykket. Vi opplever det som innsnevrende i forståelsen av hvem som utgjør en lokal menighet når menighetsfellesskapets kjerneytninger defineres som «*gudstjenestefeiring, misjon, trosopplæring og diakoni*». Her faller mange utenfor ved at de ikke er såkalte aktive, men utfører forbønnstjeneste, diakoni, misjon og trosopplæring i det stille i det hellige almenlige hverdagsliv. Alle kjenner vi til de mange og gode støttespillere og forbedere som

man sjelden ser i offentlige sammenhenger. Er de en del av den «lokale menighet» innenfor den modell prosjektet bygger på? Og går det an å overse totalt den sosialiseringprosessen inn i den kristne tro som skjer med barn og unge i de mange hjem. Jfr påpekingen av hjemmets betydning i Trosopplæringsreformen. Når mange mennesker skal redegjøre for hvor troen oppsto, så er det ofte foreldrenes kveldsbønn i barndommen som fremheves. Og hva med sosialiseringen inn i den kristne tro og symbolverden som kontinuerlig skjer i de kirkelige handlinger når liturgen klarer å gi livets ulike faser ord og uttrykk i det hellige rom.

Jan-Otto Eck sier i sin artikkel på den ene side at «Respekten for enkeltmenneskets tro og den stedegne kultur og kontekst er grunnleggende for den som vil gå inn i et tros møte» og like etter hevder han at det er «ingen vesensforskjell om menighetens misjon og sendelse retter seg mot folkekirkens dømte eller innvandrere fra andre kulturer og religioner i lokalmiljøet eller mot unødige folkeslag på andre kontinenter». Vi må da spørre: Er det ikke noe igjen av kristendom og trosliv i folk etter 1000 års kirkelig nærvær i dette landet? Når du betrakter folk i menigheten som en misjonsutfordring er det ikke lett da å overse at det er forskjell på å ha vokst opp i et land hvor kirken har vært fraværende og der hvor den har vært med som kulturskaper i 1000 år. Vi må ikke innsnevre kristen-navnet til det minimalistiske så mange som vil høre til i kirken kjenner seg underkjent. Og

hva slags syn på hva som skaper og bygger et samfunn ligger bak en slik forståelse? Et samfunn eller en kultur uten et religiøst grunnlag har aldri eksistert og vil aldri eksistere. Religion er ikke bare noe som gjelder individet, men er også å forstå som en sosial og samfunnsdannende størrelse.

Endelig det siste spørsmål: Hva slags syn på misjon ligger bak når Eck hevder: «*misjonen begynner på kirketrappa*» etter gudstjenesten. Har det tillike vært dåp i gudstjenesten, så må man da spørre om den ikke er en virkeliggjøring av misjonsbefalingen? Og er ikke tekstlesning og prekenen i en gudstjeneste å forstå som en del av «gå og lær med»? Og hva menes når Eck sier «*Setter messen en menighet, velsignet av Gud, i bevegelse på vei til lokalsamfunnet og verdens ender?*» Hva slags syn på gudstjenesten ligger i et slikt utsagn? Vi trodde at gudstjenesten var alle døptes sted hvor vi nettopp tar med oss lokalmenigheten og hele verden og løfter alt fram i bønn til Gud. Oldkirken kalte den gudstjenestefeirende menighet for «verdens bevisste sjel». Det som skjedd i de hellige handlinger så man som noe som omfattet hele menneskeheten: «All verdens pine stiger opp gjennom kristenhetens kropp som bønn til Gud» (Diognet). Ut fra en slik tenkning må man kunne spørre: Er ikke menighetens forbønn for all verden også en del av misjonsoppdraget? Derfor blir det vanskelig å forstå at misjonen begynner først på kirketrappa etter en gudstjeneste.

Til konfirmanter som vurderer dåp

AV TENÅRINGER

Ny utgave

Denne brosjyren forteller noe om hva dåpen innebærer, og hvordan dåpen konkret foregår.

Utgitt på både bokmål og nynorsk. kr 6,-

Se flere nyheter på www.iko.no

Flere og flere tenåringer lar seg døpe, særlig i forbindelse med konfirmasjonsalderen.

Telefon
22 59 53 00
Telefax
22 59 53 01

ord@iko.no

IKO
IKO-Partner AS

Diaspora & communio

Et perspektiv på vestlig kirke og kristendom om 20 år.
Del I: Lokale celler og globalt fellesskap

AV OLE FREDRIK KULLERUD, GARNISONSPREST

Kirken konsolideres lokalt gjennom oppbyggingen av fellesskapet mellom de troende.¹ Kirken ekspanderer globalt gjennom misjon. Små grupper vil trolig være Kirkens eksistensform i det 21. århundre. Det grenseoverskridende kirkelige fellesskap vil mer prekärt realisere seg i eukaristien. Lokalt er global kirkelighet sakramentalt gripbar.

Dette er første element i min teori. For det annet vil etter min mening et mer etterspurt sakramentalt fellesskap også skape en sterkere gjensidig sosial og etisk forpliktelse mellom de troende. Dette forpliktende fellesskap vil støtte den enkelte troende i kampen for troen og mot synden.

Samtidig vil – for det tredje – de små grupper måtte verge seg mot fremveksten av en ny enhetskultur. Det er nemlig ved siden av fragmenteringen av samfunnet tegn på at en slik er under oppbygging.

Jeg skal begrunne og utdype dette synspunktet. I denne første delen av essayet skal vi ta for oss overgangen fra folkekirke til smågrupper. Kirken begynte i sin tid som refunksjonering av husholdninger.² Det 21. århundre er spådd som tiden for små grupper av kristne,³ og smågruppen er i dag allerede Kirkens eksistensform i enkelte områder, der hvor forfølgelse finner sted.⁴ Jeg tenker på husmenighetene i Kina og i Vietnam, men også i Nepal, i Nord-Afrika og i deler av den muslimske verden for øvrig.⁵ I andre deler av verden, for eksempel i Malaysia er kristne gjerne samtidig med i en stor kirke og i mindre grupper.⁶ Bli her kirkestrukturen angrepet, vil de små gruppene raskt kunne bære det kirkelige livet videre.

Også på allmenn, sosial basis etterspørres i

dag smågruppene. Den 84 år gamle amerikanske historikeren *William H. McNeill* skriver:

«perhaps the most critical question for the human future is how cell-like primary communities can survive and flourish within the global cosmopolitan flows that sustain our present numbers, wealth, and power, without being disrupted by those flows and without disrupting them. [...] Religious sects and congregations are the principal candidates for this role.»⁷

Smågruppene synes å stå i et elliptisk forhold til internasjonaliseringen. På den annen side ser noen sosiologer tegn til at individualismen i dag sviner til fordel for «klan» og «stamme». *Michael Maffesoli* (f. 1944) taler om «neotribalisme»; massen er «tribalisert». Han gir eksempler på at identitet søkes i subgruppetilhørighet.⁸

Fra folkekirke til husmenighet

For vel hundre år siden skrev den norske presten *Gustav Jensen* (1845–1922) som selv anså seg å leve i gunstige folkekirkelige tider, at folkekirkene sannsynligvis ikke «vil være den sidste Form for Kristi Kirkes Liv paa Jorden. Evangeliets Spaadomme peger ogsaa hen paa den sidste Tid, da Kirken og Folkene paany vil skilles ad, og Kirken atter tage sin første Skikkelse som et Samfund af frivillige Bekjendere midt i en fiendsk Verden (Aab. 19, 19; 20, 8ff)». ⁹ I vår tid ser vi at utviklingen av folkekirkene har begynt. Nedgangen i kirkelige kall og bruken av sakramentene tyder på at dette er tilfelle.

Dette er en internasjonal trend. Jeg gir eksempler fra et par viktige land og kirker. I

den katolske kirke i USA er nedgangen fra Vat. II (avsluttet i 1965) til i dag for enkelte kall rundt 90 %. I 2020 vil om utviklingen fortsetter, over halvparten av prestene være over 70 år.¹⁰ I Europa gikk fra 1994 til 1999 antallet katolske prester ned med 8038 (3,7 %). På verdensplan var det en oppgang på 548 (0,1 %).¹¹ For ordenslivet er nedgangen på 14,7 % i Europa og 7,4 % i verden. For ordenssøstre er nedgangen henholdsvis 16 og 4,6 %. For prestekandidatene er det i Europa en nedgang (7 %) og på verdensplan en oppgang (4,9 %). I Frankrike gikk det totale antall seminarister ned med 24 % fra 1990 til 2001. Antallet av dem som påbegynte første år gikk ned med 34 %. I begge tilfeller dreier det seg om en helt entydig utvikling. Ordinasjonstallet har derimot svingt noe. Forskjellen mellom 1990 (133) og 2001 (125) er ikke stor (nedgang med 8, dvs. 6 %). Bunnen var nådd i 1995 med 96, toppen i 2000 med 143.¹² Det totale antallet prester har i samme tidsrom gått ned med 21 %.¹³ I halvparten av de katolske bispedømmene i Frankrike var det i 2002 på Peter og Paulus («aposteldagen») ikke ordinasjoner.

Tallet på ordinasjoner i DNK har holdt seg mer stabilt. I 2001 ble det ordinert 67 prester.¹⁴ I 1989 var tallet 57¹⁵ og i 1990 51.¹⁶

Antall barsedåp (katolsk) er i Frankrike gått ned med 31.143 (7,6 %) på fem år (1994–1999), i Tyskland med 32.275 (12 %).¹⁷ I Norge (DNK) er det ikke så store utslag som på kontinentet. Det er en liten men jevn nedgang i oppslutningen om dåpen (81 %). Variasjonen mellom bispedømmene er til dels stor.¹⁸

Utviklingen i Norge har altså samme retning som den internasjonale trenden. Konfirmanntallet i DNK sank fra 74,1 % i 1997 til 73,3 % i 1998, til 71,7 % i 1999 og til 70,2 % i 2000. Andelen har sunket med nesten en prosentandel hvert år siden 1980, da 89 % av alle 15-åringene ble konfirmert. Nedgangen synes nå enda kraftigere. Landet utenom Oslo hadde i 1999 en konfirmasjonsprosent på 76 %. Oslo 46,5 %.¹⁹ I 2001 var konfirmasjonsprosenten på 68. På Island var den på 97 %, i Finland 96 % og i Danmark 76 %. I Sverige var den allerede for 10 år siden nede i 58 %. Siden har den sunket med 2 % hvert år og er nå på 38 %. I Stockholm blir bare en av fire ungdommer konfirmert.²⁰ Omtrent 86 % av Norges

befolkning er i dag medlemmer av DNK, ca. 8 % (390.000) av andre tros- og livssynssamfunn. Det siste tallet økte med omtrent 12.500, dvs. vel 3 % i løpet av 2003.²¹ Det er åpent hva som vil skje med medlemstallet i folkekirken om medlemsbetingelsene endres. I Finland økte antall utmeldelser særlig kraftig i annet halvår av 2003. En viktig årsak var antagelig en ny lov som muliggjør utmeldelse ved post og uten betenkningstid.²²

Antallet nattverdgjester gikk i DNK ned med ca. 25.000 (0,2 %) i 2001 (til 1.070.000), i perioden 1999–2001 med 52.000 (4,7 %). Nedgangen er bemerkelsesverdig; DNK har hyppigere nattverdguddstjenester enn tidligere. Gudstjenestebesøket har gått ned med 5,7 % fra 1999 til 2002.

Det er antall kommunjoner som telles. Vi vet ikke hvor mange regelmessige kommunikanter der er i DNK, men 9,3 % av statskirke-medlemmene svarer i en undersøkelse i 2000 at de «setter pris på nattverden» på spørsmål om ulike kirkelige tiltak.²³

Et alternativ i et fragmentert samfunn

Kirkens ideal om fellesskap mellom de troende (f. eks. 1. Kor. 10–12) er ofte forblitt et ideal. Ikke alle troende er blitt akseptert i det lokale kristne fellesskap. Kirken er per definisjon et fellesskap som avgrenser seg (Joh. 15, 19; 1. Tess. 1, 4), men avgrensningen kan slå over i falske skillelinjer.

Folkekirken fellesskap gjenspeiler det sosiale liv i det førmoderne samfunnet. Det er *folket i bønn*, borgerfellesskapet flyttet inn i kirken. Men det er i dag for de færreste naturlig å ha en sognemenighet som sosial referanse. Rapporten mellom medlemmene i en folkekirkeforsamling vil følge rapporten mellom menneskene i det lokale, sivile samfunnet (sosial klasse, slektskap osv.). Her brytes ikke stengsler ned. Det må derfor bli en mer direkte forbindelse mellom tros- og kulturfellesskap og sosialt fellesskap. Små, forpliktende grupper (ofte på en 30–40 personer) – med større pretensjoner enn en bibelgruppe! – vil være mer inkluderende enn folkekirkemenigheten.

Under forfølgelsen i Øst-Europa frem til for 15 år siden kunne ikke menighetene øve direkte samfunnskritikk men søkte i stedet å *skape et alternativ* også rent menneskelig i menigheten.

Denne realisering av *humanum* kan bli et viktig aspekt ved det kristne fellesskapet også hos oss.

Det er et interessant trekk ved postmoderniteten at sannhetsbegrepet er «sosialt». Teoretikere taler om «deltagende sannhet». Fornuft er ikke eneste vei til sannhet.²⁴ Ikke de store happeningene, men å bygge fellesskap som en kan være en del av, er nå en forutsetning for å få etablert sannheter.²⁵ Sannhet er et miskjent begrep i dag. Men den kristne sannhet innebærer ikke bare å innse det rette og sanne men å være i den rette sammenhengen. «Han satte oss over i sin elskede Sønnens rike» (Kol. 1, 13). Og denne deltagende sannheten kan bli sterkere realisert.

Fragmenteringen av det offentlige rom henlegger mer av livet til små fellesskap.²⁶ Vi ser tegn på oppløsningen av offentligheten. Valgdeltagelsen er dalende;²⁷ dette er et internasjonalt fenomen.²⁸ En presentasjon av fire scenarier for Norden i 2008 har politikernes svekkede stilling som fellesnevner i tre av scenariene. «Prosjektnomadene», «multinasjonale selskaper» eller Bruxelles tar over. I gitte tilfeller antas domstolene å få større makt ved at stadige tvister må tolkes rettslig.²⁹ Offentligheten blir da et marked styrt av formelle rettigheter og krav.

Kommunionen

Den lokale forankring blir i fremtiden trolig løsere. Noen taler om at folk ikke vil ha noe hjem i fremtiden.³⁰ Turisme og backpackerkultur blir mønster på livet som helhet.³¹ Vi ser allerede «livsstilssoner».³² Bærum kommune har allerede sykehjem i Syden. Flere andre kommuner planlegger dette.³³

Den økte mobiliteten hvor det fysiske nabo-skap ikke er primær aksjonsradius viser seg også på det kirkelige område. Nedbyggingen av sognesystemet har begynt.³⁴ Indremisjonsmenigheter opprettes i store byer.³⁵

Kan man i fremtiden tenke seg at menigheter som lever sosialt sammen? Eventuelt som utstøtt av samfunnet? I Midtøsten er kristne av og til annenrangs mennesker³⁶ i det lokale miljø, bor i gettoer og tar arbeid hos hverandre.³⁷

Kanskje vi kan sammenligne Kirken av morgendagen med et fellesskap vi kjenner og som ikke er lokalt forankret og heller ikke

institusjonalisert. Jeg tenker på *slekten*. I modernismen er kjernefamilien mer og mer blitt skilt ut fra slektens fellesskap. Kjernefamilien har institusjonelle rammer (ekteskap og foreldreansvar). Slektninger er i dag bare knyttet sammen ved blodsband. Kristne er «en utvalgt slekt» (1. Pet. 2, 9) – på tvers av kirkegrenser – knyttet sammen ved Jesu blod, ofret på korset og skjendet i natverden.³⁸ Jesus lotte dem som forlot sin familie for hans skyld en ny familie, ikke bare i Guds rike men allerede i Kirken (Mk. 10, 29par). Vi skjønner hvorfor eukaristien er pulsslaget i Kirkens liv. Det vi drikker av kalken er blodomløpet i Kristi mystiske legeme.

Noter

- 1 Gr. *oikodomée*, se Rom. 14, 19; 15, 2; 1. Kor. 14, 3-5; Ef. 2, 21f; 4, 12 o. fl. st.
- 2 Karl Olav Sandnes, *A new family. Conversion and ecclesiology in the early church with cross-cultural comparisons*, Bern 1994: f. eks. 182.
- 3 Joseph Kardinal Ratzinger, *Salz der Erde. Christentum und katholische Kirche an der Jahrtausendwende. Ein Gespräch mit Peter Seewald*, Stuttgart 1996: 236f, jfr. også 272.
- 4 Philip Jenkins hevder i *The next christendom. The coming of global christianity* (Oxford 2002) at den voksende kristendom i den sørlige verden vil ha omfattende betydning for verdens utvikling. Se Tormod Engelsen, «Misjonale kirke – en utfordring fra kirken i sør» i *Ung Teologi* (heretter: *UT*) 36 (2003)/4: 28f og 36.
- 5 Størrelsen på husmenighetene varierer meget. Noen har flere hundre medlemmer, men ofte har en slik menighet 30–40 medlemmer. Forholdet til myndighetene vil også variere med lokale forhold. Til Vietnam, se *Ropet fra Øst* 5/1998.
- 6 T. Engelsen har gjennomført en studie av åtte malaysiske menigheter. Felles for dem var bl.a. at «de møter i ulike former for fellesskap, fra husgrupper («cell») med 10–15 medlemmer til store samlinger («celebration») med flere tusen til stede i de største menighetene. Vekst skjer ofte ved 'celledeling', *UT* 36: 37.
- 7 J. R. McNeill & William H. McNeill, *The human web. A bird's eye of world history*, New York 2003: 326.
- 8 *The time of the tribes. The decline of individualism in mass society*, London 1996. Opprinnelig utkommet på fransk i 1988. Le temps des tribus.
- 9 *Kristenlæren i kort Fremstilling*, Kristiania 1899: 63.

- 10 Iflg. Kenneth C. Jones, St. Louis. Se Patrick C. Buchanan, «An index of catholicism's decline», *World net daily* 11. des. 2002 http://www.worldnetdaily.com/news/article.asp?ARTICLE_ID=29948 [lesedato: 25. jan. 2004]
- 11 Artikkelen er flyttet. Tilgang til oversikt kan finnes på: <http://www.katolsk.no/prog/htsearch?FIND=statistical+yearbook+of+the+church&DB=htsearch.dat>
- 12 Tall fra Den franske bispekonferansen, publisert i *Guide de l'Église 2003*. Jeg avrunder % til hele tall.
- 13 *Annuaire statistique de l'Église 2000*, i *ibid*.
- 14 *Årbok for Den norske kirke 2002*: 342–344.
- 15 *Ibid*. 1990: 175–76.
- 16 *Ibid*. 1991: 173–74.
- 17 *Statistical Yearbook*, *op. cit*.
- 18 Artikkelen er flyttet. Tilgang til oversikt kan finnes på: http://www.nsd.uid.no/data/region/kirke/statistikk/hent_data2.cfm
- 19 Tallene for Oslo skyldes dels høyt antall fremmedkulturelle og at en stor andel av dem som i Norge står utenfor ethvert livssynssamfunn er bosatt i Oslo. Prosenttall av barn av statskirke-medlemmer som konfirmeres er altså høyere.
- 20 *Vårt Land* (VL) 17. des. 2002. Statistikk presentert på det årlige møtet i Nordisk pedagogisk nettverk høsten 2002.
- 21 Statist. sentralbyrå, <http://www.ssb.no/emner/07/02/10/trosamf/> [lesedato: 30. jan. 2004] *Aftenp.* 15. okt. 2003.
- 22 *Ibid*. sø. 4. jan. 2004.
- 23 *Folkekirke 2000*: 43.
- 24 S. Grenz, «Å delta i det som befri. Sannhetsbegrepet i den postmoderne kontekst», *UT* 35 (2002)/1: 5–10.
- 25 Knut Tveitereid, «En fjortis går aldri alene. Om ungdom og sannhet», *ibid*: 37–47.
- 26 Zygmunt Bauman (f. 1925) taler om en «pulverisering av det offentlige rom» som resultat av markedets vekst uten at de politiske institusjoner holder tritt med dette, *Savnet fellesskap*, 2. oppl. Oslo 2001: 148.
- 27 57 % ved kommunevalget i 2003.
- 28 Pierre Bréchon, «Des valeurs politiques entre pérennité et changement», *Futuribles* 277 (juli-aug. 2002): 95–128.
- 29 Silje Aspeholm Hole, «Norden i 2008. Fire scenarier», *Tidens Tegn* 6 (1998), nr. 5: 34–36.
- 30 Bauman taler flere steder om «de vellykkedes utmelding» av det lokale. Denne «eksterritorialiteten» innebærer «fravær av fellesskap». «Deres verden har ingen andre 'fast adresser' enn e-postadressen og mobiltelefonnummeret.» Bauman: 86–95 o. fl. st.
- 31 Backpackerkulturen er fremstilt i kultifilmen *The Beach* fra år 2000 med Leonardo di Caprio. <http://www.geocities.com/Hollywood/Picture/3636/> [lesedato: 25. jan. 2004] Se for øvrig en studie av backpackerkulturen på <http://www.uit.no/ssweb/dok/johnsen/Siri/kap1.htm> [lesedato: 25. jan. 2004]
- 32 Sverre Jervell, *Norge foran oppbruddet*, Oslo 1998 (Europaprogrammet). Se 189–194 om «pressoner» og «livstils-soner» som forfatteren regner med at landet vil bestå av.
- 33 *Aftenposten* 26. febr. 2002.
- 34 I tidlig middelalder var man knyttet til et større kirkelig område, bispedømmet, og oppsøkte kirke og prest mer fritt innenfor dette. Etter hvert ble bispedømmene inndelt i sogn hvor kirke, prest og folk innenfor et mindre territorium ble forpliktende tilordnet hverandre. Det var først i 12. og 13. århundre at sognegrensene ble strengt avgrenset. Joseph Avril, «Paroisse» i André Vauchez (red.), *Dictionnaire encyclopédique du moyen âge* (DEMA) b. 2, Paris 1997: 1160–1162.
- 35 For eksempel har Normisjon i dag menigheter i de fire største byene, VL 23. aug. 2002.
- 36 Også formelt har kristne og jøder en annenrangs – talt, men begrenset – posisjon i muslimske stater. De er ?imm?. Se Jamal Malik, «Minderheiten. V. Islam» i RGG⁴ b. 5, Tübingen 2002: 1249f.
- 37 *Ropet fra Øst 4/2002*.
- 38 For den tsjekkiske middelaldereteologen Mat?j z Janova (Matthias fra Janov) som levde fra ca. 1350 til 1393, var hyppig nattverdangang hos lekfolket – blant flere andre begrunnelser – et symbol for kirkelig enhet i en tid med kirkelig splittelse. Skismaet i pavedømmet (1378–1417) splittet den latinske kirke i to «oboedienser» uten nattverdfellesskap seg imellom. Se f. eks. *Reg. vet. et novi test.* I. II, tr. I, reg. IV. c. X, ed. Vlastimil Kybal b. I, Osnabrück 1908: 294f og I. III, tr. 4. dist. 4. c. I og c. 2, Kybal b. II, Osnabrück 1909: 144 og 147.

FRA BOKFRONTEN

Lederskap i Willow Creek

Bill Hybels:

Modig lederskap

Oversatt av Dagny Holm
Luther forlag, 2003

Bill Hybels er leder i Willow Creek, en menighet som trolig mer enn noen annen har gitt impulser til norsk kirkeliv de siste årene. Menigheten har opplevd, og opplever fortsatt en utrolig vekst, noe som utvilsomt Bill Hybels og hans lederskap har et hovedansvar for.

Hybels er opptatt av at ledere må våge å være ledere, og at de må få slippe til. Det finnes mange ulike former for lederskap, og Hybels trekker opp noen viktige og nødvendige sondringer. Slik unngår han at boka formidler et uniformistisk ideal i hans eget bilde.

Fremfor alt fokuserer Hybels på nødvendigheten av visjonært lederskap i menigheten. Dersom dette mangler, skapes ikke forandring og vekst. Men han er samtidig nøye med å understreke at visjonært lederskap alene ikke er nok. Noen må kunne omsette visjonen til en strategi, andre må ha gaven til å få ting utført rent praktisk, atter andre må kunne bygge opp et velfungerende team, ta vare på medarbeidere osv.

Hybels er særlig opptatt av at lederen kan lede seg selv. En leder må ha karakter, leve nær Herren, og kunne motta veiledning fra andre. Ingen ting er farligere enn ledere som anser seg selv for å være usårlige.

Det finnes hos Hybels ingen slike begreper som «linjeledelse», «regelstyrt ledelse» og

«oppdragsbasert ledelse», skjønt det nok er sistnevnte prinsipp han rent faktisk forfekter. Her finnes heller ingen organisasjonskart. Han er i det hele tatt lite opptatt av ordninger og strukturer; men derimot av personligheter og nådegaver. Hybels tror på den ledelsesfilosofi han forfekter, og han skriver da også med en smittende begeistring. Lesningen lettes dessuten av mange historier fra hans egen praksis.

Begeistringen og den stadige henvisningen til egne erfaringer er samtidig noe av bokas svakhet. Jeg savner en mer tenksom drøfting av lederskap med rom for motforestillinger. Hybels skriver i en proklamerende, ikke i en drøftende form. Til tider kan han virke bent fram selvforherligende, som når han skriver om menighetens reaksjon etter en tale han hadde holdt: «Folk elsket det». Han kan dessuten noen ganger bli vel amerikansk-sentimental i stilen: «Mitt hjerte svulmet da jeg hørte disse ordene ..» Men det er visst slik de ordlegger seg der borte.

Konteksten for denne boka er amerikansk frikirkelighet. Det gjør selvsagt at ikke alt oppleves som like relevant. Grunnleggende kvaliteter ved åndelig lederskap er likevel langt på vei de samme overalt i Guds rike. Fremfor alt har Hybels rett i at uten lederskap går ting i stå. Det er som kjent bare forfallet som går av seg selv.

Halvor Nordhaug

Martin Lønnebo:

Veven

Verbum Forlag 2003

174 s

Endelig er den her – Martin Lønnebos bok *Veven*. 3 år er gått siden den kom på svensk og nå er den ikledd norsk språkdrakt av Lise Vislie. Hun har gjort en god jobb med oversettelsen. Noen ganger kan det skje at norske oversettelser blir litt haltende, språket vårt har kanskje mindre poesi i seg enn svensk.

Det er nesten litt vanskelig for meg å anmelde denne boken fordi den har betydd så uendelig mye for mitt eget indre liv de siste årene. Vevskolen til den tidligere biskopen i Lindköping har satt meg i stand til å se hvilke innslag som er gjort i min egen livsvev de siste årene. Noen av disse innslagene kan i øyeblikket virke tilfeldige og ubetydelige, men sett i lyset av evangeliet framtrer alt sammen plutselig annerledes. Helst bør boken brukes sammen med Kristuskransen, men det er ingen nødvendighet. Men for den som ønsker å fordype seg etter å ha lest Kristuskransen så er det vanskelig å komme utenom *Veven*.

Boken har en innledning på 14 sider før Lønnebo varsomt leder leseren (eller veveren) gjennom 52 kapitler – et for hver av årets uker. Disse kapitlene forholder seg tematisk til 10 av kransens 11 perler. Hemmelighets perlene er unntatt fordi de er de mest personlige av perlene og overlates til hver enkelt.

Det fascinerende med Lønnebo er at han evner å tre tilbake, visst skinner hans egne erfaringer og opplevelser igjennom, men de peker alltid videre, mot Den Store. Lønnebo

står kun inne for det som er selvopplevd og prøvd ut. Når han skildrer sitt forhold til kirkes små og store helgener er det som han beretter om venner og kjære han har kjent gjennom lang tid. Lønnebo briljerer i det hele tatt ikke med sin kunnskap til det er han for vis og for ydmyk, men han fascinerer sine lesere og trekker dem med inn i en større sammenheng. Ofte skjer det gjennom refleksjon og undring – og – ikke minst gjennom å fastholde tilværelsens mange paradokser. Lønnebo ser og erfarer at verden og skapelsen er en, den er en del av hele kosmos. Jeg tror bestemt det er riktig å karakterisere hans teologi som en kosmologi (selvom den ikke utfolles fullstendig) hvor smått og stort hele tiden står i et gjensidighets- og avhengighetsforhold til hverandre. Noen vil kanskje innvende at hans univers er bærer preg av hvile og ro, spenningene er oppløst og Skaper og skapelsen forenes i en væren som dypest sett fyller selv den mørkeste og fjerneste krok av universet. Den oppmerksomme leser vil nok mistenke Lønnebo for å nærme seg et gudsbilde som nærer en affinitet for plantonismen ... Men hvorfor ikke, kanskje er «nåde» og «væren» to sider av samme sak?

Veven er en bok til å leve sammen med over tid og gjerne flere ganger. Jeg tror at den som gjør det finner ut at det finnes mønstre og farger i Lønnebos vev som en kanskje ikke oppdaget første gang, og derfor vekker desto større glede når de oppdages ved andre eller tredje gjennomlesning.

Morten Erik Stensberg
Kapellan i Stange prestegjeld

SØNDAGSTEKSTEN

Sjur Isaksen, Astrid Sætrang Morvik, Ernst-Modest Herdieckerhoff og Kjell A. Skarseterhagen

3. søndag etter påske

2. mai 2004

Prekantenkst: Joh 14,1–11

Sal 126; 2 Kor 4,14–18

Flytteangst

Som barn opplevde jeg å flytte bare en gang. Og da flytta vi omtrent 300 meter. Det hele var ikke så komplisert, ingen å ta farvel med, ikke noe alvorlig oppbrudd for en 6-åring. Den største forskjellen var at jeg plutselig fikk eget rom i nytt hus. Så enkelt var det ikke for alle som flyttet. På den tida vokste det opp drabantbyer der vi bodde, 4-etasjers blokker med oppgang A og B og C og D og E... Det hendte mer enn en gang at små 4 og 5-åringene bommet både på blokk og oppgang og etasje. Det var ikke så rart, det fantes ikke drabantbyer der de kom fra, enten det var Solør eller Helgeland eller Finnmark. Å ringe på feil dørklokke med feil mamma innenfor er så sin sak. Atskillig verre var det nok for mange å kjenne dypt inne i magen at her hører jeg ikke hjemme. Verken i denne blokka eller i noen annen blokk. Å flytte kunne være dramatisk nok hvis alt det en kjenner tilhørighet til plutselig var langt, langt borte.

Veien hjem

Hvis man så hadde gått seg bort og i fortvilelse kastet sjenansen overbord og spurte noen om veien hjem, var det ikke alltid at retningsanvisningene var til så mye hjelp. Jeg har selv både gitt og mottatt korrekte, men totalt uforståelige veibeskrivelser. Da motet var som lavest og hjemlengselen stor, da var det dette svaret vi virkelig håpet på: «Bare bli med meg, så skal jeg følge deg hjem. Helt hjem.»

Tekst og budskap

Den tradisjonelle inndelingen av Jesu avskjedstale til disiplene er slik at del 1 (kapitel 14) holdes i nattverdsalen, mens del 2 (kapitel 15 og 16) trolig ble til utendørs, kanskje utenfor huset, kanskje ved en hage med vinranker, som er innledningsbildet i den delen av talen. Den første delen av talen er i sin helhet en trøstetale. Den har sterke trinitariske ansatser, med stor vekt på Faderens og Sønnens enhet, og med løftet om Den Hellige Ånd som en hovedsak. Vår tekst innleder hele talen.

vi: Tekstens innledning reflekterer disiplenes flytteangst. De skal ikke flytte selv, men deres Herre og Mester har gitt dem en klar, men likevel kryptisk og dramatisk uforståelig flyttemelding. Senest i avsnittet før vår tekst får Peter høre at Jesus skal gå til et sted han ikke kan følge med. Ikke ennå. Men det er ikke bare flytteangst som rir disiplene. Jesu forestående domfellelse og lidelse trigger deres egen dødsangst. Vi, hans venner, er også i faresonen! Jesus kjenner sine venner. Han vet at det ikke var slik de trodde det skulle gå. Derfor er han rett på sak, adresserer angsten direkte og anviser den rette medisinen: Tro på Gud og tro på meg!

v.2–4: Fars hus beskrives av Jesus som et sted med *polloi monai* – mange rom. I vår tid blir dette ordet i hovedsak brukt som en beskrivelse av himmelens romslighet, i den forstand at det er plass nok til alle. Gud er raus. Men det er både jødiske og greske tradisjoner som peker i litt andre retninger. Enoks bok beskriver himmelen som et sted med gode rom for de gode og dårlige rom for de dårlige, altså grader av himmelsk velsignelse. Enkelte greske forfattere (Origenes, Pansani-

as) beskriver *monai* som stadier på veien til Gud. Ellers kan det nok tenkes at individualismen og velferdsutviklingen har vært med å gi oss himmelbilder der *enerom* er minstekrav. Såpass bør det være. Men det spørs om ikke det vi virkelig trenger er gode fellesrom. Selv om *himmeltroen* i Norge er en relativt privat sak, er det jo ikke sikkert at selve himmelen er privat. Jeg tror det snart er nok *enerom*, vi er skapt til *kommunion*.

v.5–6: Velsignede Tomas som tør der andre tier. Tomas gir konsesjon til alle oss trege og tvisynte: Våre spørsmål tåles av han som er Veien, Sannheten og Livet. Som en redd og forvirret nyinnflytta 5-åring i drabantbyen, spør Tomas om veien. Jesu svar er stoff nok til flere prekansamlinger. Ordene er udiskutabelt kjernestoff og går inn i rekken av de mange *egå eimi*-utsagn i Johannesevangeliet.

Veien: Jesus peker ikke ut veien, han gir ikke korrekte, men uforståelige veibeskrivelser. Han er veien og han sier: «Bare bli med meg, så skal jeg følge deg hjem, helt hjem!»

Sannheten: Flere steder i Salmenes bok omtaler det å *vandre i Herrens sannhet* (26,3 og 86,11m.f.) som uttrykk for gudsforholdet. Jesus personifiserer sannhetsbegrepet og opphøyer det til noe mer en et spørsmål om å holde noe for sant. «Jeg er sannheten» – er også en opptakt til den eksklusive og absolutte oppfølgeren: «Ingen kommer til Faderen uten ved meg.»

Livet: Kjent johanneisk begrep med røtter tilbake til prologen (1,4) Den som kjenner Jesus og tror på ham, har også del i ham. Vi har del i ham, gjennom ord og sakramenter, mottatt i tro. Da har vi også del i livet, det livet som allerede har startet og som fullendes i det evige liv.

v.7–11: Så er det Filip sin tur. Han har ennå ikke grepet inkarnasjonens hemmelighet (hvem har vel det?) og ber om å få se Faderen. Jesu svar er en av de sterkeste uttrykk for Jesu selvpresentasjon og enhet med Gud: «Den som har sett meg har sett Faderen.» Budskapet er dette: Dere har sett nok! De spor jeg har satt er spor av Gud! Let ikke i det høye, men i det lave! Vær troende! Avslutningsreplikken om å tro for gjerningenes skyld er både gåtefull og avvæpnende. «Selv om dere ikke skjønner så mye av det jeg sier, så se i hvert fall det

jeg gjør!» Overført til gudstjeneste og menighetsliv kunne det bli omtrent slik: «Om ikke prestens preken var så forståelig, så legg merke til brødet og vinen, omsorgen og fellesskapet!»

Prekenmuligheter

Tekstavnippet vårt er så innholdsmettet at det nok krever et temavalg av predikanten. Kanskje kan den aktuelle målgruppa være med å bestemme fokus for prekenen?

– Er det familiegudstjeneste eller konfirmasjon vil vei-motivet kunne være et naturlig valg. De fleste har en eller annen erfaring av å gå seg bort. Mange vil også være vel kjent med angsten for å bli forlatt. Vi vet ikke alt om veien hjem, vi vet ikke hva som er bak neste sving. Men vi vet nok når vi vet at Jesus er veien.

– Er det gudstjeneste med mange dåp, går det an å knytte an til de mange rom. Allerede før fødselen ble et rom gjort ferdig for den nyfødte, slik at tilhørigheten til mamma/pappa/søsken/hjem skulle bli understreket fra første stund. På samme måte gjør Gud i stand et rom for oss, store og små, slik at tilhørigheten til Guds store familie/himmelenes hjem blir understreket fra første stund.

– Er det nattverdsgudstjeneste med mange kirkevante deltakere, går det an å la enheten mellom Faderen og Sønnen (v.7–11) bli et hovedpoeng. Hvis vi vil lete etter spor av Gud, er det lurt å begynne i Jesus-meditasjon. «Den som har sett meg, har sett Faderen.» Så kan vi lete videre langsmed vår egen vei etter ferske spor, fordi Gud inkarneres på nytt og på nytt gjennom sin uopphørlige tilstedeværelse i verden. «Meditating on God's love has done more to increase my love than decades of effort to try to be more loving. It is only when I give up trying to be more loving that God's love can really touch me:» (David Benner).

Salmer: NOS 663, S97 55, S97 109.

Lykke til!

SJUR ISAKSEN
sokneprest i Rælingen

4. søndag etter påske

9. mai 2004

Prekentekest: 1 Joh 4,10–16

Jes 1,18–20; Joh 15,10–17

Gudsbeviset

Gud er kjærlighet. Vil du bevise Guds eksistens i dag, må du elske. Skal du gjøre inntrykk med din tro, må du bevise at du tar det på alvor. Og gjør du det, kan du være viss på at det vil koste deg: Enten blir du hengt ut for det, eller du blir drept. Men du vinner livet.

Brevet

Johannes er blitt gammel mann. Han har ennå ikke forfattet evangeliet, men kanskje Åpenbaringsboken. Vi trenger ikke lure på om det er samme mann som står bak evangeliet og 1 Joh, for språket og tematikken er så lik. Brevet – eller epistelen – er skrevet inn i en situasjon hvor den første kjærlighet kanskje er kjølnet og hvor andre står klar til å nytolke det kristne budskapet: Kanskje var ikke Jesus virkelig Kristus? (2,22) Kanskje kunnskap om Gud ikke forplikter? (2,4) Kanskje går det an å heve seg over synden? (1,8) Johannes går skarpt i rette med vranglærerne: Den sanne kunnskap om Gud og samfunn med Gud viser seg i at man holder Guds bud, fremfor alt kjærlighetsbudet! (2,3; 3,10) (B. Gerhardsson, *En bok om Nya testamentet s.81f.*)

Johannes har en innviklet stil! Han begynner med ett tema, vrir og vender på det og ser på det fra alle kanter, slik at teksten mer blir som en meditasjon enn som et skritt for skritt gjennomført resonnement. Dette gjør at teksten ikke er helt enkel å få tak i. Her er mange gullkorn, men den røde tråden vaser seg lett til! Selv har jeg måttet lese brevet i sin helhet mange ganger for å prøve å komme litt innunder huden på brevskriveren.

Teksten – og tanker til prekenen

Når vi kommer til kapittel 4, er vi kommet til det punkt at leseren utfordres til å skille seg ut fra verden ved å vise sann Kristustro og kjærlighet. Les avsnittet 4,1–5,4 for å se sammenhengen.

De – vi

Det kan føres gode argumenter for at forkynnelsen i folkekirken ikke bør fokusere på dem som er utenfor. Det er ikke særlig taktisk å forkynne et slikt skille hvis vi ønsker å inkludere kirkefremmede i gudstjenesten. Inkluderende språkbruk er tingen! Derfor støter vi oss lett på Johannes. I alle fall gjør jeg det. Hele Johannes' stil er polariserende: Lys – mørke, kjærlighet – hat, Kristus – Antikrist, av Gud – av verden. Se 4,4–6. Johannes står for en svart-hvitt tenkning og en de-vi tenkning som jeg gjenkjenner – og reagerer på – i enkelte kristne miljøer. Hvordan skal vi så forstå Johannes?

Vi må spørre om hva slags virkelighet Johannes forholdt seg til. Det var i hvert fall ikke folkekirken! Brevet er forfattet under keiser Titus (81–96). Under ham opplevde de kristne harde forfølgelser. Colosseum sto ferdig i år 80. Filmer som *Gladiatoren* og nå senest en dokumentar av BBC om *Colosseum: Rome's Arena of Death*, har vist oss glimt av den bestialiteten som utspilte seg her hvor politiske, kristne og kriminelle fanger ble tatt av dage. Hatet mot dem som ikke bøyd seg under keiseren, det totale fravær av menneskeverd og publikums ønske om å se blod, er den virkelighet Kristi budskap forkynnes inn i. Ingen er som Johannes klar på dette punkt: Den som elsker Gud, må også elske sin bror (4,21).

Hvem er så vår bror? I vår vigselsturgi leses versene 10–11 til brudefolkene som i utgangspunktet elsker hverandre. Men Johannes snakker ikke om ektefolk, han sikter til det å elske andre mennesker. Gjelder det bare de kristne «brødrene», eller inkluderer det også dem som står en etter livet? Jeg vil hevde det siste: I kap 3,11–12 referer Johannes til brødrene Kain og Abel. Kain drepte broren fordi han hatet ham. Johannes oppfordrer leseren til ikke å være lik Kain! Like viktig er referansen til Kristus som gav sitt liv fordi han elsket verden, 3,16 og Joh 3,16! Skulle han vært rettferdig, hadde Gud utslettet verden Begrepet bror hos Johannes omfatter altså alle mennesker i verden, onde som gode – og de som lider nød (3,17).

Dermed blir Johannes mer radikal enn vi er

komfortable med. Hvor mye lettere er det ikke å danne seg et fiendebilde av de utenfor, de i verden som ikke forstår oss og som forfølger oss, for så å støte dem ytterligere fra oss! Men Johannes sier: «Den som ikke elsker, er fremdeles i døden.» (3,14). Dersom vi fortsetter å tviholde på våre fiendebilder, vil Jesu gjerning være forgjeves! Jesus gav oss et forbilde: Hadde han gått til motangrep mot dem som hatet ham, da ville vi aldri ha sett hva sann kjærlighet er (v.9–10).

Den første kjærlighet

er at Gud har elsket oss og sendt sin Sønn til soning for våre synder (v.11). Johannes henviser til Jesu offerdød på to måter: I Joh 15,13 heter det: «Ingen har større kjærlighet enn den som gir sitt liv for sine venner.» Jesus dør altså for dem som tror på ham og følger ham som disipler. Men i Joh 3,16 får vi vite at Jesus døde fordi Gud elsket verden. I forbindelse med filmen *The Passion of the Christ*, er spørsmålet om hvem som drepte Jesus igjen blitt aktuelt. Jeg synes Mel Gibson evner å sette saken i perspektiv når han får spørsmålet om hvem som korsfestet Jesus: «Svaret at det gjorde vi alle sammen. Jeg skal være den første til å innrømme straffeskyld.» (www.vartland.no)

Jesus døde altså for alle mennesker i hele verden og sonet alles synder. Skal vi kunne nyttiggjøre oss denne offerdød, er dog betingelsen at vi tror på ham, at syndene er sonet. (1,9–2,2).

Fullendt i oss

«Ingen har noen gang sett Gud,» sier Johannes (v.12). Men å elske slik Jesus elsket er å synliggjøre Guds kjærlighet. Å elske på tvers av hat og forfølgelser er kanskje det sterkeste vitnesbyrdet man kan gi om Guds kjærlighet og Guds eksistens. Vers 17 utfyller bildet: «I kjærligheten finnes ikke frykt.» Med tanke på hva man som kristen kunne bli utsatt for på Johannes' tid, er dette sterk kost: Her oppfordres man til å elske, selv om det kan koste en livet. Frykten skal ikke vinne over kjærligheten. Og igjen er parallellen til Jesu lidelse nærliggende. Johannes tar den helt ut: «Vi vet at når han åpenbarer seg, skal vi bli ham lik...»

Bekjennelsen

Å være tydelig på sitt ståsted, å våge å bekjenne, selv om det kan koste, (v.15) er grunnleggende for Johannes. Hvorfor er bekjennelsen så viktig? Nok en gang er Jesu forbilde avgjørende: «Vi har lært å kjenne den kjærlighet Gud har til oss...» (v.16). Jesus tok et klart standpunkt for menneskeheten, altså skylder vi å ta et klart standpunkt for Jesus. Slik leser jeg denne teksten.

Konklusjon

Krever Johannes for mye av oss? Gjennom hele hans argumentasjon er det et grunnleggende premiss at vår handling skal være en refleks av Jesu handling. Siden Jesus elsket, skal vi elske... osv. Johannes taler inn i en tid hvor de kristne hadde alt å tape på å stå fram. Samtidig står det andre forkynnere fram som på forskjellige punkter vil avsvkke det som er overlevert: Jesus var ikke Kristus, vi har ikke syndet, å elske er ingen naturlig konsekvens av budskapet. Med andre ord: Dette er en skjebnetid for de kristne. Det er naturlig at forkynnelsen blir spisset til når krise truer både innenfra og utenfra.

Hvilken kontekst står vi i? Lever vi i en skjebnetid? Vi trues ikke på livet, men kristne opplever ofte å bli latterliggjort eller avskrevet i debatter på grunn av sitt livssyn. «Verden kjenner oss ikke fordi den ikke kjenner ham,» sier Johannes.

Blant mange kristne er det ikke noe ønske om å skille seg ut fra andre. Jeg må jo innrømme at jeg syns det er kjekt når folk sier til presten sin: «Du er liksom så åminnelig!» Men da blir jeg i grunnen litt kneblet, for jeg vil jo ikke si eller gjøre noe som kan støte folk vekk fra meg igjen ... Og hvordan er det med min kjærlighet til medmenneskene? Elsker jeg bare mine egne? Hva er jeg villig til å ofre? Livet?

Eller er jeg blitt lunken slik Johannes skriver i Joh Åp 3,16: «Men du er lunken, ikke kald eller varm. Derfor skal jeg spytte deg ut av min munn.»

To spørsmål må stilles:

- 1) Hva har vi å tape på å følge Jesu kjærlighetsbud?
- 2) Hva har vi å vinne på å følge Jesu kjærlighetsbud?

Selv om konteksten vår er en annen enn den Johannes stod i, vil jeg hevde at svarene blir de samme: Hvis jeg følger Jesu kjærlighetsbud fullt ut, kan jeg risikere å få verden imot meg. Men belønningen er verdt prisen: Den som blir i kjærligheten, blir i Gud og Gud i ham. Med andre ord: Jeg vinner det evige livet! (5,12)

Gudstjenesten

Fortsatt er det påske! Livet vant, dets navn er Jesus! NoS195.

ASTRID SÆTRANG MORVIK
kapellan i Lunner

5. søndag etter påske (Rogate)

16. mai 2004

Prekentekest: *Matteus 6, 6–13*

Daniel 6,4–12; Romerne 8,24–28

Rogate

Ukene etter påske er preget av oppstandelsesfesten som ligger bak oss. Hver søndag i denne perioden belyser forskjellige aspekter av tros- og menighetslivet i lys av Jesu seier over døden. 5. søndag etter påske retter fokus på bønn: Rogate – be. Opprinnelsen ligger i bønneprosesjoner (rogationes). På selve søndagen og de følgende tre dager gikk en ut til åkrene i prosesjon for å be om en god høst. Etter hvert utviklet søndagen seg til å handle om bønn generelt. Dette kommer til uttrykk i den gamle introitus for dagen fra Joh. 16, 24: «Be, og dere skal få.» Dagen handler om bønn og kraften som ligger i den.

Vår alles Fadervår:

I år prekes det over en tekst som ikke bare er et bibelord, men også det mest kjente og mest

brukte liturgiske element i den kristne kirke. Fadervår knytter sammen alle konfesjoner, og alle har et forhold til «sitt» Fadervår. Det er den eneste teksten som vi finner i alle liturgiske formulærer som Den norske kirke tilbyr. Det følger menigheten gjennom hele livet: dåp, konfirmasjon, vielse, begravelse. Til og med de to korteste ritualene i gudstjenesteboka omfatter Herrens bønn: verken ordningen for nøddåp eller for urnenedsettelse klarer seg uten. Fadervåret er levende både i den aktive menighetskjernen, men også blant folk flest. Det har sin plass i fellesskap som ellers bruker fri bønn, og det er en naturlig del av tidebønnstradisjonen. Samtidig utgjør Fadervår en vesentlig del av barnetroen hos de menneskene som vanligvis ikke er synlige i gudstjenesten. På denne måten omfavner Fadervår hele vår kirke og hele vår eksistens som lemmen på Jesu legeme.

Med Fadervår har Jesus bygd en trygg bro som vi kan bruke daglig for å komme nær Gud. Bønnen lever i den offisielle formen fra slutten av 70-årene, men i mang et lønnekammer også på den gamle måten. Fadervår gir ord for vår glede i gode dager, og det støtter oss i vanskelige tider. Christian Richards salme gir uttrykk for en felles oppfatning i den brede folkekirken: «Med et Fadervår i pakt skal du aldri gyse.»

Veivalg:

Under forberedelsen til denne teksten bladde jeg gjennom mange tekstgjennomgørelser i forskjellige tidsskrifter. Stort sett alle bruker teksten som utgangspunkt for en temapreken om bønn generelt. Og ut fra tekstens ramme er innfallsvinkelen ofte: Hvordan skal vi be og hvordan skal vi ikke gjøre det? Dette synes jeg personlig ikke er så interessant. Jeg ønsker heller å løfte frem Fadervår og hjelpe tilhørerne å (gjen-)joppdage Herrens bønn som en bønn som følger oss gjennom livet, en bønn som hjelper oss å sette vår tillit til Kristus. Det er jo det troen handler om, ikke mer og ikke mindre. Derfor velger jeg å se bort fra tekstens ramme hos Matteus og ønsker heller holde en Fadervår-preken.

Teksten:

Luthers katekismer deler Fadervår opp i sju enkelte bønnedeler. En mer naturlig deling

ville være å fremheve to deler: tre «du-bønner» og tre «vi-bønner». Tre bønner som handler i hovedsak om Guds storhet og tre bønner som handler om menneskenes behov.

Men først kommer det en tillitserklæring: «Fader vår» – Jesus oppfordrer disiplene å tre inn i et nært tillitsforhold til Gud. Her klinger den naturlige ur-tilliten med som barnet har til foreldrene sine. Samtidig utvides vår egen erfaringshorisont når vi tilkaller en Far i himmelen. I fellesskap ber de troende til Gud, som allerede vet hva den enkelte trenger. Den som har sett Jesus har allerede blitt kjent med Guds kjærlighet. Derfor blir det naturlig å stole på den himmelske Far, uansett hva slags erfaringer en har hatt med jordiske foreldre.

1. Du-bønner

a. Hvem er det egentlig som helliger Guds navn? Gud, menneskene, engler? Passivformen «agiastheto» gir uttrykk for at helliggjørelsen av Guds navn ikke bare er avhengig av menneskenes bønn. Forklaringen i Luthers lille katekisme er grunnleggende for forståelsen. «Guds navn er hellig i seg selv, men vi ber i denne bønnen at det også må holdes hellig hos oss.

b. I møte med Jesus har de troende sett at det vonde i verden ikke har det siste ordet. Guds rike er allerede her. Samtidig venter vi fremdeles på fullendelsen. Guds rike kommer som erstatning for det som styrer verden i dag. Dette er et gjennomgående tema i hele bergpreken.

c. Guds vilje skjer. Men her på jorden er det fremdeles krefter som holder menneskene bort fra Gud. Samtidig vet vi at Guds kjærlighet er det beste som kan skje oss. Men også i de troende bor det onde videre. Derfor ber vi at det må bli hos oss akkurat som det er i det himmelske rike, at Guds vilje skjer og at Guds godhet vinner over det onde.

2. Vi-bønner

a. Jesu disipler ble sendt ut to og to uten noe forråd av mat. I denne situasjonen ber de om morgendagens brød. Senere ble betydningen utvidet. Det ble de undertyktes bønn i tider når det daglige brød ikke var en selvfølge. I tillegg ber vi skaperen om alt som er nødvendig for at livet opprettholdes. Dette handler ikke bare om oss selv, men vi ber om at skaperen må gi alt som er livsnødvendig til menneskene

i hele verden. Samtidig er dette også en bønn om beskjedenhet, om at ingen tilegner seg mer av Guds gaver enn nødvendig.

b. I møte med Jesus ser den troende at målet ikke oppnås. Vi lever ikke lik Jesus, synden er fremdeles en realitet. En syndsbejknelse er på denne bakgrunnen en indre nødvendighet. Men løftet om syndstilgivelsen er knyttet til vår egen vilje om å tilgi andre. Jeg kan ikke i fellesskap be om at Gud tilgir min skyld, hvis ikke jeg samtidig ber for den andre.

c. Fristelse og frelse. Det onde er fremdeles en realitet, men allerede nå vet den troende om Guds kraft. Hele bergpreken legger oss Guds rike for øynene som de troendes mål. Men vi kan bli fristet til å rote oss bort fra etterfølgelsen, fra kjærligheten, fra dåpens nåde, fra livet. Egoisme og hovmod kan skape en kløft mellom Gud og oss, en kløft som egentlig er overvunnet. At ikke det må skje er vår bønn. Vårt mål er at vi en gang når frem til frelsen.

Sitater om Fadervår:

Sammenfatning av hele evangeliet (*Tertullian*)
Compendium av den himmelske læren (*Cyprian*)

Bønn for barn og enfoldige mennesker (*Luther* – husk at «enfoldig» ikke er et nedlatende ord på 1500-tallet)

Jesu fortalte disiplene ikke bare hvordan de skal be, men også hva de skal be. Fadervår er ikke bare et eksempel for disiplenes bønn. Nei, det er slik det skal bes. Når disiplene ber denne bønnen skal Gud høre dem. Det er sikkert og visst (*Bonhoeffer*)

Preken:

I Landstads reviderte salmebok finner vi to gode Fadervår-parafraaser: nr. 44, O Fader vår i himmerik (tekst: Luther, oversettelse: Landstad – bokmål) og nr. 404, Vår Fader som i himlen er (tekst: Matias Skard – nynorsk) – to sterke salmer som herved anbefales. En preken over Fadervår gir god anledning til å børste støv av disse salmene som dessverre ikke overlevde den siste salmebokrevisjonen. Men i kopimaskinens tidsalder er ikke dette noe problem. Følgende grunnskisse kommer jeg til å bruke når jeg skal preke:

- I stedet for salme før preken spiller kantor et koralforspill over Luthers salme. (*Her finnes det mye å ta av i orgellitteraturen.*)
- Prekentekest eller (helst) Fadervår
- Kort innledning om Fadervårs betydning for oss – se ovenfor.
- Tanker om «Far» og salme LR 44, 1
- Tanker om «Ditt navn» og vers 2
- Tanker om «Ditt rike» og vers 3
- Tanker om «Din vilje» og vers 4
- Tanker om «Vårt daglige brød», vers 5
- Tanker om «Vår skyld» vers 6
- Tanker om «Vår fristelse» og vers 7
- Tanker om «Vår frelse» og vers 8
- Preken avsluttes med «For rike er ditt og makten og æren i evighet. Amen.»
- Salme etter preken: vers 9.

Gudstjenestens siste salme kan egentlig bare være NoS 416: «Alltid freidig når du går».

**ERNST-MODEST
HERDIECKERHOFF**
sokneprest i Skårer

Syttende mai 2004

17. mai 2004

Prekentekest: Fil 3, 12–16

Joh 12, 35–36; SALME 121

Tekstene (kort).

Filipperne 3: Apostelen bekjenner at han er grepet av Kristus, han glemmer det som ligger bak og jager mot målet; –seiersprisen som Gud har kalt oss til.

Johannesversene: «Tro på lyset mens dere ennå har lyset» (fra avsnittet der Jesus taler om sin død etter inntoget i Jerusalem).

Salme 121 er prekentekest: Jeg løfter mine øyne opp til fjellene: Hvor kommer min hjelp fra? Svaret er en preken om Guds omsorg.

En pilegrimsskare i fest! Grip Dagen!

På Dagen er menigheten en pilegrimsskare i fest. En pilegrim er en som bryter opp for å begi seg av sted til et sted hvor en kan hente kraft fra kilder nettopp utenfor seg selv. Det kan derfor være flere pilegrimsmål og «pilegrimsmål» denne dagen. Ett kan være barne-toget, ett annet kan være seremonien ved krigsbauten, et tredje «talen for Dagen». For svært mange er samlingen i kirka et viktig mål. Mange ser fram til Dagen – venter med lengsel og teller dagene. Kristendommen er for det lengtente menneske! En tro som passer best til fest! Carpe Diem!

Her kommer de festkleddet med bunader, fine barnedresser, trompeter og sløyfer, for også å vise seg for Herrens ansikt – akkurat som israelittene i gammel tid. Gudstjenesten skal sørge for et løft – som har med at Herren løfter sitt åsyn på oss og viser oss sin nåde – som kan gi livet mer innhold og mening når det nå begynner i hverdagens rytme og ramme. Jo, ta imot pilegrimsskaren i fest og syng Sions sanger!

Dette er dagen som *mange* har gjort! Komiteene, russen, rektorene, klasseforstanderne, ordførerne, flaggfabrikkene, iskremmerne, kongehuset, korene, kruttverksarbeiderne, kommunearbeiderne, Microsoft, parkeringsvaktene, T-baneførerne, rikskringkasterne, Wergeland, innvandrerne, eidsvollsmennene, motstandskjemperne, stemmen fra London, barna, bunadsprodusentene, pølsemakerne, bautasteinhoggerne, skolekorpene, Bjørnson, Blix, Hovden og Nordraak, rengjøringsassistentene, de som kjører lyd, vekkerklokkene, de som er forelsket, ja alle *larva Dei* – Guds larver! Gudstjenestens utfordring blir å gi hørbar og forståelig stemme til dette: Det dagen som *Herren* har gjort! Grip Dagen som har et veldig potensiale i seg! – Til kommunikasjon med mange som kirka ellers ikke kommuniserer mye med.

Det hender jeg blir meditativ bare ved å løfte øynene opp mot fjellene og se sola som synker i vest. Da tenker jeg: Hadde ikke den ildkula med 100000 atombomber i sekundet vært, så hadde ikke jeg vært. Skal jeg takke guden Ra, eller takke sola? «*Tacka livet*»? Takke kua? Gudstjenestene på 17. mai kan gjerne være påminner om rett adressat for vår

takk! Den treenige Gud! Hvor kommer min hjelp fra? Svar følger, salme 121!

Salme 121 og salmene.

Sigmund Mowinkel gir i sin klassiker «Offer-sang og sangoffer», fra 1951, en interessant oversikt over de eldre, mindre samlinger av sanger som har gått forut for den endelige samling. Gruppen av salmene 120 til 134 er en slik; – *festtogsanger* (som overskriften jo melder fra om). De er opprinnelig diktet til høst- og løvhyttefesten som det ofte hentydes til (se nevnte bok s.456). Sammen med salmene 135 og 136 kalte jødene denne gruppen for «*det store Hallels*».

Å dikte salmer i GT-mening av ordet er å sette sammen tema og enheter fra Israels tradisjon slik at de svarte til formålet i en kollektiv og individuell ramme. Dikterens oppgave er å finne nye veier i språket, nye vendinger, alternative uttrykk, osv for alle tradisjonselementene, slike som Guds trofasthet, fiendens raseri, nødens pinsel og avgudenes avmakt etc. Det er ikke personlig diktning men personlig stempel på fellesefaringer. I den gamle norske bibeloversettelsen heter det i ingressen at (hele)»Israel – venter med tillit hjelp fra Herren». Ja få det med også: Tro er tillit!

Alt dette gjør derfor salme 121 til godt valg på 17.mai hvor vår utfordring er å sette vårt personlige stempel på fellesefaringer og skattekistebegreper som fred, frihet, rettferdighet og tolke dem med gudsordet som ramme.

Vi stiller oss ved dette inn i en gammel og ærbar tradisjon: Jesus brukte salmene i sitt eget bønneliv og Salmenes bok er sammen med Jesajaboken det skrift han siterer oftest. Ja, selv på korset når setter ord på sin dypeste nød! I NT er ingen bok sitert mer enn denne. De første kristne inkorporerte salmene i sitt gudstjenesteliv (se 1 Kor 14,26; Ef 5,19; Kol 3,16; Jak 5,13) og kirken fortsatte deres praksis ned gjennom århundrene. I middelalderen resiterte presteskaper hele psalteret ukentlig og salmene er fast liturgisk inventar i østlige og vestlige kirker, katolske, ortodokse, anglikanske og evangeliske. Vi er med vår høymesse utypiske slik sett (denne gangen ikke et kompliment) med vår sparsomme og noe tilfeldige bruk.

I tidebønnstradisjon og i klostrene er Salme

121 representert gjerne mot kvelden. Det har med innholdet å gjøre. Herren sover ikke selv om vi går til ro. I Norsk Tidebønn er salmen en del av aftensang på onsdagen med antifonen «Herren er min vokter, han som troner i himmelen». Den er også en del av våre salmebøker, Norsk Salmebok 317 og Salmer 1997 nr. 54. I begge bøker ikke overraskende under kapitlet «Guds omsorg».

Salme 121 er tilkoblet!

Neste etappe i salmenes tradisjonshistorie skjer nå på nettet. Gir du inn søkerordet «Psalm 121» og googler så får du drøssevis av e-pistler. Det er bare å boltre seg i oversettelsesvarianter og kommentarer. I tillegg står kanskje noe i hylla. Vel, det er ikke teksten som krever så veldig mye kommentararbeid heller. Den er enkel og tidløs. En del energi har vært brukt på å si hva «fjellene» i det første verset handler om. Er det høydene i Jerusalem, Sion det anerkjente sted for Guds adresse eller er det høydene hvor avgudstemplene lå (Mowinkel) og er det derfor en polemisk salme mot rivaliserende guddommer eller er det generelt dette å søke Gud i det høye?

Salmen er en trøstesalme, både en bønn og en preken på samme tid. Den har mye til felles med favoritten Salme 23. Den finner nye og spennende måter å beskrive Guds omsorg på. Den er altomfattende og den går aldri til ro og den bevarer oss alltid – det vil si i tid og evighet. Herren er et vern – han er det world wide web som omspinner oss med omsorg. Men er vi tilkoblet? (Dette var et forsøk på å finne en ny måte å beskrive Guds omsorg på).

Hva med denne salmen i en barbarisk tid – hvor kartet ikke stemmer med terrenget? I terrorens tid, post-Auschwitz. Merk da at det er nøden og fortvilelsen som er den/de bedendes utgangspunkt. Det setter salmen i et perspektiv som gjør teksten til noe annet enn en ønskedrøm. Det gjelder å være tilkoblet – denne verdens grenseløse utfordringer og dype nød – og Guds omsorg og allmakt. Den autentiske musikken har alltid mye motstand i seg.

Gudstjeneste og preken: Hints to a village preacher.

På nettet fant jeg en bearbeidelse av den gamle evangeliske superpredikanten Charles H.

Spurgeon! Der stod det mye jeg nok ikke kan bruke, men en disposisjon som jeg kunne plukke litt fra: Hints to a village preacher. Og på 17. mai er vi kanskje mer enn noen gang «village preachers»!

Vers 1: Hjelp?

– Hvilke er våre høyder? Hva slags hjelp søker vi? Kommer det an på øynene som ser?

Grunnlover i Guds rike – på grunnlovsdagen – lyder slik:

Vers 2: Skaperen står sin skapning bi. Hva betyr det i vår tid – i forhold til frihet, rettferdighet og miljø?

Vers 3: Han er din støtte på din vei. Din vandring har verdi. Gud er pilegrimens Gud.

Vers 4: Mistenker vi at Gud sover (i en barbarisk tid)? Han sover ikke, nei, han blunder ikke engang! (Ikke under krigen, heller ikke nå).

Vers 5: Skyggen kan vi aldri komme bort fra: Så nær oss er Gud! Han er ved vår høyre hånd – og Jesus er ved Guds høyre hånd!

Vers 6: Elementene skal ikke skade deg.

Vers 7: Guds omsorg gjelder alt ditt – din personlighets sentrum: Din sjel. Ditt liv. Han vil bære deg igjennom – dager med glede – dager med sorg.

Vers 8: Guds omsorg gjelder fra begynnelse til ende – og hele spennet – og ikke bare i tid men også i evighet. Her kan det knyttes an til dåpen.

Gjennom det hele kan en knytte forbindelsen fra individet til det kollektive.

Gudstjenesteformene vil variere – den lokale tradisjon har sikkert mye å si. Men noe nytt går det an å finne på!: Hvorfor ikke la menigheten synge preteksten!! Enten ved å bruke NoS 317 eller Salmer 1997 nr. 54. Salmevalget for øvrig blir vel preget av kjente salmer fra Folk og Fedreland-kapitlet. Nasjonalsangens vers 2 gir perspektiv inn i teksten og likeså Garborgs andre vers av Gud signe Noregs land (738). Vil man velge en annen knytter også konfirmasjonssalmen «Du som veien er og livet» (663, særlig vers 2) godt an til salme 121.

Perspektiver.

I fotodokumentaren «Verschwundene Welt» om jødisk liv i øst-Europa før krigen har Roman Vishniac et bilde av jenta Sara i sin

seng. Fordi kjelleren som familien bodde i ikke kunne varmes opp om vinteren måtte hun tilbringe hele vinteren i senga. Faren malte blomster på kjellerveggen for henne. Det var de eneste blomstene i hennes barndom. Sara var 10 år og sin families yndling. Da forfatteren oppsøkte Warsawa etter krigen fantes verken kjellerleiligheten eller Sara mer.

Forsøk på en gjengivelse av den svenske salmen «Gud för dig er all ting klart» (Sv.Ps. 217) av E. Malmeström)

Gud, for deg er allting klart,
alt det skjulte åpenbart.

Mørket er som lys for deg.

I det skjulte ser du meg.

Leg mitt øye så jeg ser
hvor du er i alt som skjer.

Der jeg mest behøver deg
er du aller nærmest meg.

Om jeg ikke mer formår
gå i tro den vei du går, –
blir mitt liv som skrift i sand,
led meg du til livets land.

Når min tanke, trett av tvil,
segner om på siste mil,
– ikke makter stridens sted,
la meg finnes i din fred.

Nåden din er åpen favn
og ditt navn den trygge havn.
Du som bor i hellighet
er hos oss barmhjertighet.

KJELL A. SKARTSETERHAGEN
sokneprest i Nittedal

FRA BISPEDØMMERÅDENE OG KIRKEDEPARTEMENTET

SØKERE TIL LEDIGE STILLINGER

Stavanger bispedømme

Menighetsprest i Hillevåg og Bekkefarete prestegjeld (40 %) i Stavanger bispedømme

Lillian Øksnevad, Riska, 43 år.

Anne-Marie Austbø Johannessen, Stavanger, 50 år.

Kristian Karolus Dragsund, Madagaskar, 28 år.

Sokneprest i Suldal prestegjeld (vikar 100 %) i Stavanger bispedømme

Dag Audun Rasmussen, Stavanger, 52 år.

Jon Ådnøy, Torvastad, 53 år.

Nidaros Bispedømme

Kapellan/sokneprest i Ilen prestegjeld. (Heimdal prosti) i Nidaros Bispedømme

Hans Kristian Solbu – res.kapellan Inderøy

Beate Iren Lerdahl – vikarprest, Tiller

Andreas Braset – sokneprest, Haltdalen

Reidun Woie Kleveland – vikarprest, Tempe

Kjell-Arve Vidringstad – lektor, St.Svithun ungdomskole

Simen Aalvik Simensen – vikarprest, Harstad

Sokneprest i Byåsen prestegjeld (Heimdal prosti) i Nidaros Bispedømme

Tor Singsaas – res.kapellan, Nidaros Domprosti

Hans Kristian Solbu – res.kapellan, Inderøy

Øystein Flø – Ledende sokneprest, Byåsen
Toril Stendahl – sokneprest, Namsos
En søker ønsker ikke sitt navn offentliggjort

Sokneprest i Åfjord prestegjeld (Fosen prosti) i Nidaros Bispedømme

Ola Garli – prostiprest, Orkdal

Kristian Kjenes – sokneprest, Berlevåg

Anne Skonhoft – Stud.theol

Nord-Hålogaland bispedømme

Sokneprest i Tranøy prestegjeld. Senja prosti i Nord-Hålogaland bispedømme

Kjell Bjørka, Noresund, 56 år

Prostiprest i Tromsø Domprosti, Nord-Hålogaland bispedømme

Siv Henriksen, Skjåk, 43 år

Inger Hvindenbråten, Oslo, 38 år

Kari Nedgård, Tromsø, 49 år

Kjell-Arve Vidringstad, Stavanger, 36 år

Sorie Stenersen Hovdenak, Tromsø, 30 år

Jon Bjørge Syvertsen, Tromsø, 27 år

Kapellan i Vadsø prestegjeld, Varanger prosti i Nord-Hålogaland bispedømme

Kristian Kjenes, Berlevåg, 36 år

Leif Wikoren Nilsen, Tana, 32 år

Knut Henrik Sommer, Vadsø, 31 år

Helge Solheim, Florø, 27 år

LEDIGE STILLINGER

Bjørgvin bispedøme

Kapellan i Fjell prestegjeld i Vesthordland prosti i Bjørgvin bispedøme

Bjørgvin bispedøme sin visjon er å gjere Kristus kjent, trudd, elska og etterfølgd.

Fjell prestegjeld ligg i Fjell kommune. Kommunen har eitt sokn, som svarar til prestegjeldsgrensa. Fjell er prostesete for Vesthordland prosti som og omfattar Sund, Øygarden og Askøy kommunar.

Til Fjell er det 15 minutt med bil frå Bergen i retning vest. Vi ligg strategisk plassert på Sotra, nær Bergen. Her bur bymann og stril, 19.700 i talet. Fjell er ein vekstkommune der næringsliv og folk flest trivest mellom hav og holmar.

I kommunen er 34 % av innbyggjarane i alderen 0 til 20 år og Fjell er blant dei kommunar med yngst gjennomsnittsalder i landsmålestokk. Dette pregar og arbeidet i kyrkjelyden.

Det er tre kyrkjer i soknet. Fjell kyrkje, langskipskyrkje i tre frå 1874, Landro kyrkje, ei arbeidskyrkje frå 1976 og Foldnes kyrkje, ei moderne kyrkje frå 2001. Det er eit par mil mellom dei ulike kyrkjene. Fjell ligg sør i kommunen, Landro ligg i nord medan Foldnes ligg på Litlesotra/Straume, som og er kommunesenteret i Fjell. I Fjell og Foldnes er det til vanleg gudsteneste kvar søndag, medan Landro feirar gudsteneste annankvar søndag. I 2003 var det i prestegjeldet 257 døypte, 130 konfirmerte, 54 vigslar og 95 gravlagde. Kyrkjesøkinga i Fjell er god, med eit snitt i år 2003 på 185 gudsteneste- deltakarar.

Kyrkja har godt samarbeid med skulane og institusjonane i kommunen. Vi har 17 barneskular, 3 ungdomsskular, ein privat ungdomsskule og eit stort tal barnehagar. Prestane gjer teneste annakvar veke på Straume Bu & Servicesenter, Fjell sjukeheim og Ågotnes Bu & Aktivitetssenter.

Det er eit godt samarbeid med dei frivillige kristne organisasjonane i kommunen. Særleg gjer dette seg gjeldande innan barne- og ungdomsarbeid.

Fjell sokneråd sin visjon for arbeidet er i tråd med Bjørgvin bispedøme sin visjon.

Satsingsområda er nedfelt i ein strategiplan med gudstenester, kyrkjemusikk, barne- og ungdomsarbeid, diakoni og undervisning som egne områder. Strategiplanen inneheld egne delplanar innan dåpsopplæring, konfirmantarbeid og diakoni. Sidan Fjell er eitt sokn, har soknerådet sett ned tre kyrkjelydsutval. Desse utvala skal ha eit særskilt ansvar for det kyrkjelydsbyggjande arbeidet knytt til dei tre kyrkjene.

Fjell prestegjeld har fire prestar; sokneprest/prost, kapellan 1, kapellan og kyrkjelydsprest (tilsett av soknerådet). Det er 23 tilsette (ca 17 årsverk) i Fjell sokneråd. Ved sida av kyrkjeeverje er det kateket, diakon, ungdomsdiakon, kyrkjelydssekretær, sekretær, ungdomsarbeidar, tre kantorar, tre kyrkjetenarar og to kyrkjegardsarbeidarar. Det er reinhaldsstillinger knytt til dei tre kyrkjene, samt fire tilsette i korttidsbarnehagen soknerådet eig og driv i Landro kyrkje. Kyrkjekontoret er lokalisert i rådhuset på Straume.

Kapellanen vil ha eit særskilt ansvar for det kyrkjelydsbyggjande arbeidet i den delen av soknet som høyrer til Landro kyrkje, men det er likevel slik at prestane følgjer tenestevekeordning, og fordeler tenestene mellom seg i alle tre kyrkjene etter arbeidsfordelings- og gudstenesteplan. Det er utarbeidd instruks for stillinga som vil verta gjennomgått i samband med tilsetjing.

I vurderinga av søkjarane vil soknerådet leggja vekt på:

- Evne til samarbeid med breitt stabsteam
- Rekruttere, motivere og dyktiggjere frivillige medarbeidarar
- Evne til å kommunisere med unge
- Evne og interesse for å vidareutvikle det gode samarbeidet med dei frivillige organisasjonane
- Røynsle frå kyrkjebyggjande arbeid

Det er knytt buplikt til stillinga. Prestebustaden ligg på Åsneset, Ågotnes, i enden av ein lite trafikkert blindveg. Bustaden i bindingsverk er frå 1998 med eit buareal på ca 140 kvm, og eit tomteareal på ca 1,1 mål. Bustaden har panorama sjøutsikt og ligg i eit etablert buområde med kort veg til butikk, skule og barnehage. Det er ca 15 min til kommunesenteret Straume og ca 25 til Bergen sentrum. Bustaden går over 2 plan med hall, kjøkken,

soverom, stove, vaskerom og wc i første etasje. Andre etasje har bad, bod, loftstove og tre soverom. Av andre kvalitetar nemnast kjøkken med integrerte kvitevarer, heilflisa bad med boblebad og dusj og dobbel garasje. I tilknytning til bustaden, som påbygg med eigen inngang, disponerer eigar, som er Fjell kommune, eit husvære på ca 32 kvm for utleige.

Det vert gjeve tilbod om arbeidsretteleing i bispedømet.

I samband med innføring av nye tenesteordningar for prost og prestar kan det verta aktuelt å gjera prostiet til tenestedistrikt for prestane. Den som vert tilsett må finne seg i endringar som følgje av tenesteordningane.

Målforma i prestegjeldet er nynorsk.

Søkjær skal opplysa om ein nyttar baa målformer.

Bjergvin bispedømeråd ønskjer fleire kvinnelege søkjarar til stillingar.

Stillinga vert løna etter stillingskode 0922 kapellan, i lønsspenn 40–56. Til stillinga følgjer innmelding i Statens pensjonskasse med månadlege trekk, regulativmessige godtgjersler for tenestedrakt, reise- og telefongodtgjersle etter rekning, husleigetrekk etter regulativ.

Nærare opplysningar om stillinga kan ein få ved å venda seg til Fjell kyrkjekontor tlf 56 32 65 30 eller Bjergvin bispedømekontor ved seksjonsleiar Liv R. Ågotnes tlf 55 30 64 84.

Søknader med CV, referansar og kopi av relevante vitnemål og attestar skal sendast til Bjergvin bispedømekontor, Pb 1960, 5817 BERGEN.

Søknadsfrist: 14. mai 2004.

Aktuelt fra Avenir Forlag

Kristin Solli Schøien

EN KURV TIL MIN DATTER

Kr 438,-

Mange kjenner på behovet for meningsfulle markeringer og tradisjoner. Kristin Solli Schøien er kunnskapsrik og entusiastisk og har skrevet en lærerik, vakker og fantasieggende bok om hvordan vi kan leve med i gamle tradisjoner og samtidig skape våre egne. Boken tar utgangspunkt i – og fletter sammen – livsrytmen, årsrytmen og kirkeårets rytme.

Her er det mye å hente for den som arbeider i kirken! Mye kunnskap om høytider og merkedager, symboler og gamle skikker, poenger til prekener og undervisning, ideer til feiringar og fester...

Lovisenberg Diakonale Sykehus

Ploner i kompetanse og omsorg

Sykehuset er sektorsykehus for flere av Oslos bydeler innen psykiatri og indremedisin. Klinikk for kirurgi tar i mot henviste pasienter fra hele landet for planlagte operasjoner, bl.a. innen ortopedi og øre-nese-hals. Hospice Lovisenberg gir tilbud til alvorlig syke i livets slutfase. Fagutvikling og utvikling av pasienttilbudet prioriteres i en organisasjon som er fleksibel og nytenkende. Med ca. 1100 årsverk og et budsjett på ca. 750 mill kr. drives 289 sengeplasser, 320 dagplasser samt et omfattende poliklinisk tilbud. Sykehuset er et privat aksjeselskap med ideelt formål, eid av de diakonale stiftelsene Diakonissehuset Lovisenberg og Menighetssterhjemmet.

Hospice Lovisenberg, Sangen, Hamar

Sykehusprest

50% fast stilling ledig fra juni. Merk søknaden 044-04.

Presten inngår i et tverrfaglig team som skal gi et dagtilbud til hjemmeboende kroniske kreftpasienter og til pasienter med en annen alvorlig lidelse hvor hovedfokus er palliasjon. Hospice Sangen er administrativt tilknyttet Lovisenberg Diakonale Sykehus som en post under Hospice Lovisenberg.

Til stillingen kreves teologisk embetseksamen, erfaring som prest og pastoralklinisk utdanning. Samarbeidsevne, fleksibilitet og personlig egnethet vil bli vektlagt.

Sykehusprestens hovedoppgave er sjelesorg og kirkelige handlinger overfor pasienter og pårørende, samt veiledning og undervisning for personalet og støtte i det tverrfaglige team. En del miljørettede arbeidsoppgaver vil også inngå. Presten må, sammen med resten av teamet, kunne formidle hospiceideen ved kurs og informasjonsvirksomhet.

Det vil bli tilbudt veiledning. Lønn etter avtale.

Nærmere opplysninger hos sykehusets hovedprest Kirsti Mosvold, 23 22 50 00, avdelingssjef Sølvi Jørgensen, 23 22 51 50 eller prosjektleder på Hamar, Bente Sydtingen, 62 52 14 90.

Det forventes lojalitet mot sykehusets diakonale verdigrunnlag. Pensjonsordning. Søknad sendes Personalavdelingen, Lovisenberg Diakonale Sykehus, 0440 Oslo innen **3. mai**. Innsendte papirer og attester returneres ikke. Internett: **www.lds.no**

DIAKONISENTERET
Lovisenberg

**DEN
NORSKE
KIRKE**

Diakoniseret Lovisenberg og prosjektet «Reform av trosopplæring i Den Norske Kirke» inviterer til fagdag:

DIAKONI OG OPPLÆRING I MYNDIGHETSFASEN

Tid: Onsdag 28.april 2004 kl. 10.00 - 16.00:

Målgruppe: Kirkelige ansatte og frivillige medarbeidere

Innhold:

- Diakonienes betydning i «Reform av trosopplæring...»
- Hva tenker ungdom i gruppen 15-18 år om kirken?
- «Alt i ett» - et studie av hva som har betydning for at 17-18 åringer blir i et kristent miljø over tid.
- Diakonale utfordringer og mulige handlingsalternativ

Bidragstyttere: Paul Erik Wirgenes - Kirkerådet, prosjektleder for «Reform...»
 Kristin Lorentzen - forsker/rådgiver, IKO
 Ann-Kristin Fauske - fagkonsulent ungdomsdiakoni, Diakoniseret Ungdommer

Pris: Kr. 490 inkl. lunsj

Påmelding innen 16.april til:

Diakoniseret Lovisenberg,
 Lovisenberggt. 15A, 0456 Oslo
 el. mail: post@diakoniseret.no
 Tlf. 22 35 82 87

Aktuelt fra Luther Forlag

Kr 218,-

Mange har nytt godt av Henri Nouwens evne til å veilede og inspirere gjennom det han skriver. Han tar menneskers livserfaring på alvor, samtidig som han evner å sette den inn i et større perspektiv.

Henri Nouwen

DEN SÅREDE HJELPER

Først om vi tar vår egen sårbarhet og svakhet på alvor, kan vi være til hjelp for andre mennesker. Mange har allerede latt seg inspirere av denne boken. Endelig er den her i norsk utgave!

Luther Forlag

Besøk oss på: www.lutherforlag.no

Aktuelt fra Luther Forlag

Kr 198,-

Mange har nytt godt av Henri Nouwens evne til å veilede og inspirere gjennom det han skriver. Han tar menneskers livserfaring på alvor, samtidig som han evner å sette den inn i et større perspektiv.

Henri Nouwen

LA MIN SORG BLI VENDT TIL DANS

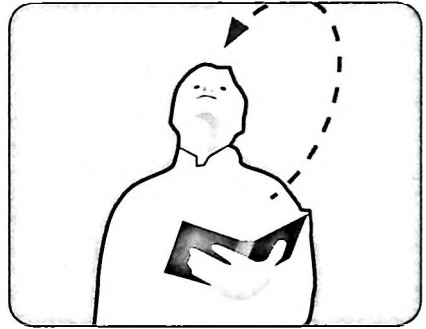
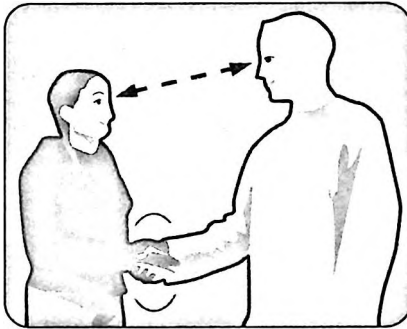
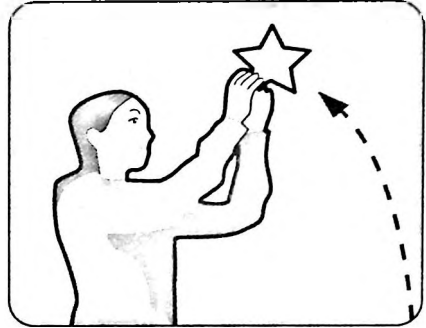
Hvordan kan vi bevare håpet, gleden og kjærligheten når livet er vanskelig? En livsnær bok som både trøster og utfordrer.

Luther Forlag

Besøk oss på: www.lutherforlag.no

Nyskapende konfirmantbok

fra Luther Forlag

Knut Tveitereid, Hege Fagermoen, Bård E. H. Norheim og Per Arne Dahl

BRUKERVEILEDNING

Kunnskap, erfaring og fellesskap integreres i et helhetlig opplegg, som vil engasjere, utfordre og legge til rette for gode opplevelser.

Utgangspunktet er høytidene dåp, jul, bryllup, begravelse, påske, pinse og konfirmasjon.

En konfirmantbok som også vil være en ressursbok videre i livet!

www.brukerveiledning.no

0262-8 - 4
DET TEOLOGISKE MENIGHETSFÅK.
BIBLIOTEKET
PB 5144 MAJORSTUEN
0302 OSLO

Menighetsfakultetet

Luthersk kirketidende
MF Ti.Lu
2004 Årg. 139 Nr 8

H04000616

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av rek Nordhaug, professor Vidar L. Haanes, sokneprest Jan Otto Myrseth og instituttprest Berit Okkenhaug. «Fra bokfronten» redigeres av kapellan Morten Erik Stensberg. e-post: tangenmenighet@sensewave.com

REDAKSJON

Luthersk Kirketidende, Postboks 5144 Majorstua, 0302 Oslo.
Red. sekr.: Cand.theol. Tor Arne Berntsen
Tlf. 917 32 847
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk, og kan sendes til ovenstående e-post adresse, eller evt. pr. post til redaksjonen.

ABONNEMENT, ADRESSEENDRING O.L.:

Luthersk Kirketidende v/ Bjørg Gjelsvik,
Bok & Media AS Grensen 15 0159 OSLO.
Tlf. 22 00 87 70. Fax. 22 00 87 71.
e-post: bjorg.gjelsvik@bokogmedia.no

Pris kr. 490,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 550,- pr. år.
Kontonummer: 3000.14.73669

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 6 annonsemøduler i LK:

1. 1/2 kvartside (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr 375,- +moms
2. Kvartside (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 615,- +moms
3. Halvside (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 1090,- +moms
4. Halvside (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 1090,- +moms
5. 3/4 side (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr 1700,- +moms
6. Helseide (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 1940,- +moms

ISSN 0332-5431

Lena Bergström

Å GI PLESS TIL EN ANNEN

Om åndelighet, foreldrerollen og hverdagslivet

Gjenkjennelig, treffsikkert – og ikke uten glimt i øyet – om tidsklemme, utilstrekkelighet, trøtthet og dårlig samvittighet. Men først og fremst en bok som setter oss på sporet av en åndelighet som får plass i livet slik det er.

Kr 198,-

Luther Forlag

Aktuelt fra Luther Forlag

Besøk oss på: www.lutherforlag.no